

Anna Słowikowska*

FUNKCJE SPECJALNIE POWIERZONE PROBOSZCZOWI

W konkordancji Kodeksów Prawa Kanonicznego z 1983 r.¹ i z 1917 r.², jako odpowiednik obowiązującego kan. 530 wskazany został kan. 462 KPK/17³. Sięgając do tekstu tego kanonu zauważyć można, że rzeczywistość jego treści jest podobna do aktualnego tekstu, choć nie jest z nim tożsama. Różnica jest bardzo istotna, ponieważ prawodawca w Kodeksie piobenedyktyńskim posługiwał się pojęciem tzw. rezerwatorów proboszczowskich⁴, stanowiąc w tym zakresie o funkcjach bądź czynnościach zastrzeżonych / zarezerwowanych proboszczowi (*functiones parochi reservatae*)⁵. W kan. 530 KPK/83 odstąpiono od tego

* DR ANNA SŁOWIKOWSKA – adiunkt Katedry Kościelnego Prawa Publicznego i Konstytucyjnego, Instytut Prawa Kanonicznego, Wydział Prawa, Prawa Kanonicznego i Administracji Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II, Al. Raławieckie 14, 20-950 Lublin, Polska; e-mail: sank@kul.lublin.pl

¹ *Codex Iuris Canonici auctoritate Ioannis Pauli PP. II promulgatus* (25.01.1983), AAS 75 (1983), pars II, s. 1-317; tekst polski w: *Kodeks Prawa Kanonicznego*, przekład polski zatwierdzony przez Konferencję Episkopatu, Pallottinum, Poznań 1984 [dalej cyt.: KPK/83].

² *Codex Iuris Canonici Pii X Pontificis Maximi iussu digestus Benedicti Papae XV auctoritate promulgatus* (27.05.1917), AAS 9 (1917), pars II, s. 1-593 [dalej cyt.: KPK/17].

³ Zob.: I. BARRAL, J. ESCRIVÁ-IVARS, D. CENALMOR, *Konkordancja Kodeksów Prawa Kanonicznego z 1983 r. i z 1917 r.*, w: *Codex Iuris Canonici. Kodeks Prawa Kanonicznego. Komentarz. Powszechnie i partykularne ustawodawstwo Kościoła katolickiego. Podstawowe akty polskiego prawa wyznaniowego*, red. P. Majer, edycja polska na podstawie wydania hiszpańskiego, Wolters Kluwer Polska, Kraków 2011, s. 1820.

⁴ S. BISKUPSKI, *Stanowisko proboszcza w świetle prawa kanonicznego*, Płockie Wydawnictwo Diecezjalne, Płock 1966, s. 88.

⁵ Zob. tekst kan. 462 KPK/17: „Functiones parochi reservatae sunt, nisi aliud iure caveatur: 1° Baptismum conferre sollempniter; 2° Sanctissimam Eucharistiam publice ad infirmos in propria parochia deferre; 3° Sanctissimam Eucharistiam publice aut privatim tanquam Viaticum ad infirmos deferre atque in periculo mortis constitutos extrema unctione roborare, salvo praescripto can. 397, n. 3, 514, 848, par. 2, 938, par. 2; 4° Sacras ordinationes et ineundas nuptias denuntiare; matrimoniis assistere; nuptialem benedictionem impertiri; 5° Iusta funebria persolvere ad normam can. 1216; 6° Domibus ad normam librorum liturgicorum benedicere Sabbato Sancto vel alia die pro locorum consuetudine; 7° Fontem baptismalem in Sabbato Sancto benedicere, publicam processionem extra ecclesiam ducere, benedictiones extra ecclesiam cum pompa ac sollempnitate impertiri, nisi agatur de ecclesia capitulari et Capitulum has functiones peragat”. Zob. tekst polski za tłumaczeniem S. Biskupskiego, „Prawo Kanoniczne” 4 (1961), nr 1-4, s. 19-20: „Czynności zastrzeżone proboszczowi, chyba że prawo postanawia inaczej, są: 1° Uroczyste udzielanie chrztu; 2° Publiczne zanoszenie chorym w obrębie parafii

pojęcia na rzecz funkcji specjalnie powierzonych proboszczowi (*functiones specialiter parochi commissae*). Natomiast ich katalog, tak jak i w poprzedniej kodyfikacji, dotyczy czynności z zakresu uświęcającego zadania Kościoła.

W związku z tym powstaje pytanie o znaczenie obowiązującego sformułowania. Jednak, aby na nie odpowiedzieć należy prześledzić historię redakcji kan. 530 do momentu jego promulgacji, nie odnosząc się przy tym do historycznego znaczenia funkcji zastrzeżonych proboszczowi przed wejściem w życie KPK/17. Następnie konieczne jest ustalenie odpowiedzi na pytanie, czy zawarty katalog dotyczy funkcji, czy też kompetencji i w końcu, czy jest on kompletny. Tak postawione pytania determinują treść niniejszego artykułu.

1. Geneza redakcji kan. 530

W pracach Papieskiej Komisji ds. Rewizji Kodeksu Prawa Kanonicznego aktualny kan. 530 stanowił przedmiot kilku dyskusji, których wynikiem były jego różne projekty, aż do wypracowania takiego, który mógł być włączony do schematów przygotowywanej kodyfikacji.

Już na początku tych prac (sesja VIII, 5-10 października 1970 r.) wyraźne było stanowisko członków Komisji, że pojęcie rezerwatów nie jest do zaakceptowania. Komentując ówczesny kan. 462 KPK/17, Konsultorzy zauważyli, że w stosunku do kapłana, któremu powierzona jest parafia, istnieje potrzeba odróżnienia funkcji właściwych dla jej przewodnika od funkcji należnych wszystkim kapłanom. Przyjęto wówczas następującą propozycję: „funkcje, które osobiście przez pro-

Najświętszej Eucharystii; 3° Publiczne albo prywatne zanoszenie Najświętszej Eucharystii jako wiatyku chorym znajdujących się w niebezpieczeństwie śmierci, wzmacnianie ostatnim namaszczeniem, nie naruszając przepisów kan. 392 n. 3, 514, 848 § 2, 938 § 2; 4° Głoszenie zapowiedzi o wyższych święceniach i zawieranych małżeństwach; asystowanie przy zawieraniu małżeństw; udzielanie błogosławieństwa ślubnego; 5° Odprawianie należnych pogrzebów, zgodnie z kan. 1216; 6° Poświęcenie domów w w. sobotę lub zgodnie z księgami liturgicznymi w inny dzień stosownie do miejscowego zwyczaju; 7° Poświęcenie wody chrzcielnej w w. sobotę, prowadzenie publicznej procesji poza kościołem, udzielanie uroczystych błogosławieństw poza kościołem, chyba że mowa o kościele kapitulnym i dokonywałyby tych czynności sama kapituła”.

boszcza lub za jego zgodą przez innych powinny być wykonywane”⁶. W czasie sesji IX (15-20 lutego 1971 r.) Komisja ustaliła nową treść i kanon ten opatrzyła numerem 16. Według przyjętej propozycji tekst brzmiał: „funkcje wypełniane przez proboszcza osobiście i nie mogą być sprawowane przez innych bez jego zgody”⁷. Następnie, na sesji X (13-18 grudnia 1971 r.) dodano do tego sformułowania: „oprócz innych postanowień prawa partykularnego”⁸. W takim kształcie, choć ze zmianami w katalogu tych funkcji, tekst – pod numerem kanonu 15 – został przyjęty na sesji XVII (22-26 marca 1976 r.)⁹. W relacji dotyczącej prac nad zagadnieniami odnoszącymi się do parafii i proboszcza wskazano, że zdefiniowane przez Komisję określenie, dotyczy funkcji zarezerwowanych proboszczowi w kan. 462 KPK/17, które w rzeczywistości – w przyjętej propozycji – w szczególnie sposób związane są z urzędem proboszcza¹⁰. W związku z tym, we wskazanej formie tekst ten, jako kan. 363 (kan. 462 KPK/17), został włączony do Schematu *De Populo Dei* z 1977 r.¹¹ Dyskusja nad schematem tego kanonu odbyła się 9 maja 1980 r. Prezentowane były różne stanowiska – od całkowitej rezygnacji z tzw. funkcji zarezerwowanych proboszczowi, po ich pozostawienie, w celu podkreślenia odpowiedzialności proboszcza i jego nadzoru nad działalnością duszpasterską w parafii¹². Zwolennicy utrzymania tych funkcji wskazywali na rozsądek, tłumacząc, że pozostawienie proboszczowi głównych funkcji religijnych wykonywanych w parafii przyczyni się do zapobiegania i unikania nadużyć. Inni z kolei twierdzili, że koncepcja funkcji zarezerwowanych proboszczowi nie

⁶ Coetus Studii «De Sacra Hierarchia», sessio VIII (dd. 5-10 Octobris a. 1970 habita), „Communicationes” 24 (1992), nr 1, s. 113.

⁷ Coetus Studii «De Sacra Hierarchia», sessio IX (dd. 15-20 februarii a. 1971 habita), „Communicationes” 24 (1992), nr 1, s. 151.

⁸ Coetus Studii «De Sacra Hierarchia», sessio X (dd. 13-18 decembris a. 1971 habita), adnexa: *Schemata probata in X^a sessione Coetus*, „Communicationes” 24 (1992), nr 2, s. 236.

⁹ Coetus Studii «De Sacra Hierarchia», sessio XVII (dd. 22-26 martii a. 1976 habita), „Communicationes” 25 (1993), nr 2, s. 189; adnexum: *Canones probati in XVII Coetus sessione de parocciis et de parochis*, s. 205-206.

¹⁰ Coetuum Studiorum labores: I. Coetus de Sacra Hierarchia, *Normae propositae de parochis singulis*, „Communicationes” 8 (1976), nr 1, s. 27.

¹¹ PONTIFICIA COMMISSIO CODICI IURIS CANONICI RECOGNOSCENDO, *Schema canonum Libri II De Populo Dei*, Typis Polyglottis Vaticanis 1977, s. 139.

¹² F. COCCOPALMERIO, *La parrocchia. Tra Concilio Vaticano II e Codice de Diritto Canonico*, Edizioni San Paolo, Milano 2000, s. 126.

jest już skuteczna. Ponadto nie jest konieczne, aby funkcje te w parafii były wykonywane zawsze i tylko przez proboszcza. Relator wyjaśnił, że nie wystarczy powiedzieć, iż to proboszcz jest odpowiedzialny za całe życie religijne w parafii. Zgodził się z nim Sekretarz Komisji, dodając przy tym, że na odpowiedzialność proboszcza nie powinny składać się „rezerwy”. Zauważył, że kwestię tę należy rozważyć z punktu widzenia praw wiernych, którzy mają swobodę wyboru, ponieważ władza proboszcza nie jest zupełna. W związku z tym zaproponował, aby w kanonie wyrazić, że za szafowanie sakramentami w parafii odpowiedzialny jest proboszcz. Inny konsultor postulował zmianę dotychczasowego tekstu kan. 363 w Schemacie z 1977 r., tak aby ukazana została odpowiedzialność proboszcza za to, co dzieje się w jego kościele parafialnym, ale i jego odpowiedzialność za obraz Kościoła powszechnego, nie mając wpływu na wykonywanie funkcji w jego parafii. Jednocześnie zaproponował, aby wstęp do tego kanonu był następujący: „Funkcje specjalnie powierzone proboszczowi [...]”¹³.

Podsumowując tę dyskusję należy stwierdzić, że nie została w niej utrzymana koncepcja „funkcji zarezerwowanych proboszczowi”. Decyzja taka była zgodna z nauczaniem Soboru Watykańskiego II o parafii jako wspólnotie wiernych¹⁴, w której relacje między proboszczem a wiernymi – jak zauważył J. Krukowski – określane są w języku personalistycznym, tj. w kategorii wzajemnych uprawnień i obowiązków¹⁵.

¹³ *Opera Consultorum in recognoscendis schematibus canonum*, 1: *Schema «De Populo Dei» (Esame delle osservazioni fatte allo schema)*, sessione VIII (8-16 maggio 1980), „*Communicaciones*” 13 (1981), nr 2, s. 282.

¹⁴ Przykładowo w nauczaniu *Vaticanum II* parafia nazywana jest grupą wiernych czy wspólnotą parafialną [SACROSANCTUM CONCILIIUM OECUMENICUM VATICANUM II, *Constitutio de sacra liturgia Sacrosanctum Concilium* (3.12.1963), AAS 56 (1964), s. 97-134; tekst polski w: SOBÓR WATYKAŃSKI II, *Konstytucje, dekrety, deklaracje*, Pallottinum, Poznań 2002, s. 48-78, nr 42], wspólnotą lub zgromadzeniem wiernych [SACROSANCTUM CONCILIIUM OECUMENICUM VATICANUM II, *Constitutio dogmatica de Ecclesia Lumen gentium* (21.11.1964), AAS 57 (1965), s. 5-75; tekst polski w: SOBÓR WATYKAŃSKI II, *Konstytucje, dekrety, deklaracje*, s. 104-163, nr 28 (dalej cyt.: LG); TENŻE, *Decretum de presbyterorum ministerio et vita Presbyterorum ordinis* (7.12.1965), AAS 58 (1966), s. 991-1024; tekst polski w: SOBÓR WATYKAŃSKI II, *Konstytucje, dekrety, deklaracje*, s. 478-508, nr 5], częścią trzody Pańskiej (LG 28). Szerzej zob.: F. COCCOPALMERIO, *Il concetto di parrocchia nel CIC 1983, w: Parafia w prawie kanonicznym i w prawie polskim*, red. S.L. Głódź, J. Krukowski, M. Sitarz, Towarzystwo Naukowe KUL, Lublin 2013, s. 10-11.

¹⁵ J. KRUKOWSKI, *Kompetencje proboszcza w realizacji uświęcającego zadania Kościoła, w: Parafia w prawie kanonicznym i w prawie polskim*, s. 204.

Następnie tekst kanonu, z zaaprobowanym wprowadzeniem dotyczącym funkcji specjalnie powierzonych, został włączony do Schematu z 1980 r. i otrzymał numerację: kan. 469¹⁶. Również w odniesieniu do tego kanonu wśród członków Komisji nie było zgodności, co ujawniła relacja z jej obrad. Kard. E. Pironio, w kontekście uprawnień kapelana, postulował uzupełnienie dotyczące Wiatyku i sakramentu namaszczenia chorych, jednakże Relator wyjaśnił, że nie jest to konieczne, ponieważ w kanonie sprawowanie funkcji specjalnie powierzonych proboszczowi nie jest mu zastrzeżone, chyba, że co innego zostanie ustalone. Z kolei kard. I.D. Freeman i bp I. O'Connel proponowali, aby po słowach „funkcje specjalnie powierzone proboszczowi” dodać: „tak, że będą osobiście lub przez innego odpowiedniego kapłana, na przedzie innych zaś przez wikariuszy parafialnych, zobowiązanych do sprawowania”. Według Konsultorów, takie sformułowanie lepiej ukazałoby relacje między proboszczem i jego wikariuszami. Relator uznał jednak, że ta propozycja nie wydaje się konieczna, ponieważ chodzi o „funkcje powierzone”, nie zaś „zastrzeżone”¹⁷. W związku z tym w ostatecznym brzmieniu jako „funkcje specjalnie powierzone proboszczowi” tekst ten pod numerem kan. 530 został włączony do Schematu z 1982 r.¹⁸ i zaprezentowany papieżowi Janowi Pawłowi II, który dnia 25 stycznia 1983 r. promulgował go z całym Kodeksem.

2. Znaczenie funkcji specjalnie powierzonych proboszczowi

Niektórzy komentatorzy kan. 530 używają zamiennie sformułowania „funkcje specjalnie powierzone proboszczowi” i „czynności spe-

¹⁶ PONTIFICIA COMMISSIO CODICI IURIS CANONICI RECOGNOSCENDO, *Schema Iuris Canonici iuxta animadversiones S.R.E. Cardinalium, Episcoporum Conferentiarum, Dicasteriorum Curiae Romanae, Universitatum Facultatumque ecclesiasticarum necnon Superiorum Institutum vitae consecratae recognitum* (Patribus Commissionis reservatum), Libreria Editrice Vaticana 1980, s. 114.

¹⁷ TENZE, *Relatio synthesim animadversionum ab Em.Mis atque Exc.Mis. Patribus Commissionis ad novissimum schema Codicis Iuris Canonici exhibitarum, cum responsionibus a Secretaria et Consultoriibus datis* (Patribus Commissionis stricte reservata), Typis Polyglottis Vaticanis 1981, s. 126.

¹⁸ TENZE, *Schema novissimum iuxta placita Patrum Commissionis emendatum atque Summo Pontifici praesentatum*, Typis Polyglottis Vaticanis 1982, s. 99.

cialnie powierzone proboszczowi”¹⁹, choć są i tacy, którzy postulują, aby analizowany przepis określać mianem „czynności bądź celebracji liturgicznych specjalnie powierzonych proboszczowi”²⁰. Dokonując wykładni gramatycznej terminu „funkcja”, należy zauważyć, że jednym ze znaczeń łacińskiego słowa *functio*, *-onis* jest sprawowanie urzędu lub czynność urzędowa²¹. W związku z tym należy opowiedzieć się za stanowiskiem, według którego kan. 530 zawiera katalog czynności, do których wykonywania proboszcz jest uprawniony i zobowiązany w obrębie swojej parafii²². Dlatego też na skutek przyznanego mu zakresu uprawnień i korelatywnie związanych z nimi obowiązków do dokonania określonych przez normę prawną czynności względem wiernych z racji powierzonego mu urzędu proboszcza, jako pasterza własnego parafii (zob.: kan. 515 § 1), funkcje specjalnie mu powierzone – rozumiane jako czynności – są w rzeczywistości niczym innym, jak kompetencjami proboszcza w zakresie uświęcającego zadania Kościoła²³. Uzasadnieniem takiego poglądu jest fakt, że istotą kompetencji jest upoważnienie przyznane prawem podmiotowi, w analizowanym wypadku proboszczowi, do dokonania określonej prawnie czynności konwencjonalnej²⁴.

¹⁹ BISKUPSKI, *Stanowisko proboszcza*, s. 87; E. SZTAFROWSKI, *Prawo kanoniczne w okresie odnowy soborowej. Podręcznik dla duchowieństwa*, t. I, Akademia Teologii Katolickiej, Warszawa 1976, s. 432; TENŻE, *Podręcznik prawa kanonicznego*, t. II, Akademia Teologii Katolickiej, Warszawa 1985, s. 208; T. PAWLUK, *Prawo kanoniczne według Kodeksu Jana Pawła II*, t. II: *Lud Boży jego nauczanie i uświęcanie*, Warmińskie Wydawnictwo Diecezjalne, Olsztyn 2002, s. 245 – przy czym Pawluk użył terminu „funkcje specjalnie zlecone proboszczowi”.

²⁰ Zob. A. BORRAS, *Les communautés paroissiales: droit canonique pastorales*, Les Éditions du Cerf, Paris 1996, s. 136; szerzej zob.: E.A. SWEENEY, *The Obligations and Rights of the Pastor of a Parish According to the Code of Canon Law*, St Pauls, Ottawa 2002, s. 110-114.

²¹ A. JOUGAN, *Słownik kościelny łacińsko-polski*, wyd. III, Księgarnia św. Wojciecha, Poznań-Warszawa-Lublin 1958, s. 274; J. SONDEL, *Słownik łacińsko-polski dla prawników i historyków*, Towarzystwo Autorów i Wydawców Prac Naukowych Universitas, Kraków 2009, s. 402; *Słownik łacińsko-polski*, red. M. Plezia, wyd. II reprint, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2007, s. 614.

²² PAWLUK, *Prawo kanoniczne*, t. II, s. 245.

²³ KRUKOWSKI, *Kompetencje proboszcza*, s. 201; TENŻE, *Parafie, proboszczowie i wikariusze parafialni*, w: *Komentarz do Kodeksu Prawa Kanonicznego*, t. II/1: *Księga II. Lud Boży. Część I. Wierni chrześcijanie. Część II. Ustrój hierarchiczny Kościoła*, red. J. Krukowski, Pallottinum, Poznań 2005, s. 417-418.

²⁴ M. SITARZ, *Kompetencje organów kolegialnych w Kościele partykularnym w sprawowaniu władzy wykonawczej według Kodeksu Prawa Kanonicznego z 1983 roku*, Towarzystwo Naukowe KUL, Lublin 2008, s. 103.

Interpretację sformułowania „funkcje specjalnie powierzone proboszczowi” przedstawiła Kongregacja ds. Duchowieństwa w instrukcji *Kapłan, pasterz i przewodnik wspólnoty parafialnej* z 2002 r.²⁵ Wyjaśniła: „Nie są to funkcje przysługujące wyłącznie proboszczowi tak, jakby były jego ekskluzywnym prawem; są mu powierzone w specjalny sposób z racji jego szczególnej odpowiedzialności; w miarę możliwości winien je przeto pełnić osobiście, albo przynajmniej czuwać nad ich wykonaniem” (nr 22). Przedstawione przez Kongregację oficjalne stanowisko Kościoła w tej kwestii prowadzi do wniosku, że analizowane funkcje nie są wyłącznym prawem proboszcza i nie zawsze muszą być przez niego wykonywane osobiście. Z racji, że to na proboszczu, pod władzą biskupa diecezjalnego, spoczywa obowiązek kierowania liturgią w swojej parafii (por.: kan. 528 § 2), za wszystkie czynności wymienione w kan. 530 ponosi on odpowiedzialność i sprawuje nad nimi nadzór²⁶. Jednakże ich wykonywanie może spoczywać także na innych podmiotach. W sposób szczególny w ich sprawowaniu uczestniczą wikariusze parafialni²⁷, jako współpracownicy proboszcza, którzy w codziennej pracy świadczą mu znaczącą i czynną pomoc w posłudze pasterskiej²⁸ (por.: kan. 545 § 1). Również inni duszpasterze, na mocy przysługujących im kompetencji, mogą partycypować w wykonywaniu czynności wymienionych w kan. 530. W odniesieniu do rektora kościoła prawodawca zastrzegł jednak, że nie wolno mu tego robić „bez zgody, a w razie potrzeby także delegacji proboszcza” (kan. 558)²⁹. Z kolei kapelan powinien „utrzymywać należyty kontakt z proboszczem” (kan. 571). Należy także zauważyć, że w razie konieczności, niektóre z tych czynności mogą być sprawowane przez wiernych świeckich, jak np.

²⁵ CONGREGAZIONE PER IL CLERO, Istruzione *Il presbitero, pastore e guida della comunità parrocchiale* (4.08.2002), „Enchiridion Vaticanum” 21 (2002), s. 499-551; tekst polski w: *Ustrój hierarchiczny Kościoła. Wybór źródeł 2*, red. i oprac. M. Sitarz, A. Romanko, U. Wasilewicz [i in.], Towarzystwo Naukowe KUL, Lublin 2013, s. 565-651.

²⁶ KRUKOWSKI, *Parafie, proboszczowie i wikariusze parafialni*, s. 435.

²⁷ TENŻE, *Prawo administracyjne w Kościele*, Wydawnictwo Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego, Warszawa 2011, s. 228; W. GÓRALSKI, *Wikariusz parafialny – wczoraj i dziś*, w: *Parafia w prawie kanonicznym i w prawie polskim*, s. 99.

²⁸ SACROSANCTUM CONCILIUM OECUMENICUM VATICANUM II, *Decretum de pastoralis episcoporum munere in Ecclesia Christus Dominus* (28.10.1965), AAS 58 (1966), s. 673-696; tekst polski w: SOBÓR WATYKAŃSKI II, *Konstytucje, dekryty, deklaracje*, s. 236-258, nr 30 pkt 3; por. SZTAFFROWSKI, *Prawo kanoniczne w okresie odnowy*, s. 432-433.

²⁹ Zob.: KRUKOWSKI, *Prawo administracyjne w Kościele*, s. 214.

udzielanie chrztu, zanoszenie wiernym Komunii św. na sposób Wiatyku, asystowanie przy zawieraniu małżeństw, czy odprawianie pogrzebów (zob.: kan. 230 § 3; 861 § 2; 911 § 2; 1112 § 2)³⁰.

3. Katalog funkcji specjalnie powierzonych proboszczowi

Do funkcji specjalnie powierzonych proboszczowi prawodawca zaliczył następujące: 1) udzielanie sakramentu chrztu; 2) udzielanie sakramentu bierzmowania w niebezpieczeństwie śmierci; 3) udzielanie Wiatyku i namaszczenia chorych, a także apostołskiego błogosławieństwa; 4) asystowanie przy zawieraniu małżeństw i błogosławieniu małżeństw; 5) odprawianie pogrzebów; 6) święcenie źródła chrzcielnego w okresie wielkanocnym, prowadzenie procesji poza kościołem oraz dokonywanie uroczystych poświęceń poza kościołem; 7) bardziej uroczyste sprawowanie Eucharystii w niedziele i święta (kan. 530)³¹. Przedstawiony zbiór jest więc enumeratywny³². Jednak, czy jest on kompletny? J. Krukowski, analizując ten przepis, krytycznie odniósł się do tego katalogu, z uwagi na to, „że nie jest on kompletny. Wymienione w kan. 530 kompetencje dotyczą bowiem tylko zadania uświęcania wiernych, natomiast pominięte w nim zostały funkcje związane ze sprawowaniem zadania nauczania”³³. W celu zrozumienia tej kwestii istnieje konieczność rozwiązania problemu dotyczącego *ratio legis* wyróżnienia właśnie tych funkcji w kan. 530.

Rozważając zasadność tego katalogu ponownie należy odnieść się do rezerwatów proboszczowskich zawartych w KPK/17, ponieważ to

³⁰ Szerzej zob.: A. SŁOWIKOWSKA, *Uczestnictwo wiernych świeckich w liturgii Kościoła łacińskiego. Studium kanoniczne*, Towarzystwo Naukowe KUL, Lublin 2014, s. 191-210, 158-160.

³¹ Dokonując porównania obowiązującego katalogu funkcji specjalnie powierzonych proboszczowi z rezerwatami proboszczowskimi zawartymi w kan. 462 KPK/17 należy zauważyć, że poprzednia regulacja zawierała także: zanoszenie chorym Najświętszej Eucharystii (2°) – poza Wiatykiem; głoszenie zapowiedzi o wyższych święceniach i zawieranych małżeństwach (4°); poświęcenie domów w Wielką Sobotę lub inny dzień stosownie do zwyczaju (6°). Nie zawierała natomiast udzielania sakramentu bierzmowania w niebezpieczeństwie śmierci, udzielania apostołskiego błogosławieństwa i bardziej uroczystego sprawowania Eucharystii w niedziele i święta.

³² J. CALVO, *Parafie, proboszczowie i wikariusze parafialni*, w: *Codex Iuris Canonici. Kodeks Prawa Kanonicznego. Komentarz*, s. 457.

³³ KRUKOWSKI, *Kompetencje proboszcza*, s. 202.

one wskazywane są jako parające do przepisu obowiązującego. Ich znaczenie w poprzednim Kodeksie było o tyle istotne, że bezpośrednio z nimi związany był czynnik ekonomiczny. Urząd proboszcza traktowany był jako *officium propter beneficium*, a wierni zobowiązani byli do świadczeń na rzecz proboszcza. Dotyczyło to tzw. przymusu parafialnego, czyli obowiązku uczestnictwa wiernych w aktach kultu Bożego we własnym kościele parafialnym oraz płacenia dziesięciny na jego rzecz³⁴. W ten sposób proboszcz zyskiwał prawo do ofiary złożonej z racji sprawowania funkcji mu zarezerwowanych (kan. 463 KPK/17), czyli wykonywania czynności ściśle należących do posługi duszpasterskiej (*iura stolae*), tzn. z zakresu uświęcającego zadania Kościoła. Z tego można wnioskować, że – zgodnie z postanowieniami KPK/17 – dochody z działalności liturgicznej należały do samego proboszcza, z wyjątkiem kwot przekraczających ustaloną taksę i przeznaczonych przez ofiarodawcę dla osoby celebransa z innego niż z racji czynności liturgicznej tytułu. Dlatego – zdaniem F. Coccopalmerio – funkcje zarezerwowane proboszczowi miały wówczas sens³⁵. J. Krukowski podnosi przy tym, że zmiana sformułowania na „funkcje specjalnie powierzone proboszczowi” sugeruje, iż inne funkcje „nie specjalnie” powierzone są proboszczowi. W konsekwencji – według niego – katalog zawarty w kan. 530 jest zbędny³⁶.

Biorąc pod uwagę niekompletność tego katalogu należy zauważyć, że prawodawca także w innych kanonach zawarł funkcje proboszcza dotyczące zadania uświęcania. Można wśród nich wyróżnić: 1) kompetencje proboszcza będące uszczegółowieniem funkcji specjalnie powierzonych; 2) kompetencje proboszcza z zakresu uświęcającego zadania Kościoła, które nie zostały wymienione w katalogu funkcji powierzonych mu specjalnie.

³⁴ G. WOJCIECHOWSKI, *Przymus parafialny*, w: *Encyklopedia Katolicka*, t. XVI, Towarzystwo Naukowe KUL, Lublin 2012, kol. 776.

³⁵ COCCOPALMERIO, *La parrocchia*, s. 129.

³⁶ KRUKOWSKI, *Kompetencje proboszcza*, s. 215.

3.1. Kompetencje proboszcza będące uszczegółowieniem funkcji specjalnie powierzonych³⁷

Kompetencje uszczegóławiające funkcje specjalnie powierzone proboszczowi są następujące: 1) udzielanie zezwolenia na szafowanie sakramentem chrztu, dla osób, które go nie mają, a chcą sprawować chrzest na obcym terytorium (kan. 862); w niebezpieczeństwie śmierci udzielanie sakramentu bierzmowania przed innymi prezbiterami (kan. 883, 3°); udzielanie sakramentu namaszczenia chorych i wyrażanie – przynajmniej domniemanej zgody – na czynienie tego przez innych prezbiterów (kan. 529 § 1; 1003 § 2); asystowanie przy małżeństwie (kan. 1108-1111); odprawianie pogrzebów (kan. 1177 § 2).

3.2. Kompetencje proboszcza z zakresu uświęcającego zadania Kościoła, które nie zostały wymienione w katalogu funkcji powierzonych mu specjalnie³⁸

Do kompetencji w zakresie uświęcającego zadania Kościoła, które nie należą do katalogu funkcji specjalnie powierzonych proboszczowi należy zaliczyć: troskę o to, aby sprawowanie Eucharystii stało się centrum życia parafialnego, czuwanie nad częstym i pobożnym przystępowaniem parafian do sakramentów, zwłaszcza Eucharystii i pokuty, dbanie o życie religijne parafian oraz ich świadome i czynne uczestnictwo w liturgii, pod władzą biskupa diecezjalnego kierowanie liturgią w swojej parafii (kan. 528 § 2); odprawianie Mszy *pro populo* (kan. 534); upoważnienie do spowiadania na mocy urzędu (kan. 968 § 1); dyspensowanie od formy i przeszkód małżeńskich w grożącym niebezpieczeństwie śmierci i w wypadku nagłym (kan. 1079 § 2-1080); udzielanie dyspens lub zmiany ślubu prywatnego (kan. 1196, 1°-1197); zawieszenie, dyspensowanie lub zamiana przysięgi przyrzekającej (kan. 1203); dyspensa lub zamiana obowiązku zachowywania dnia świątecznego (kan. 1245).

³⁷ Zob.: COCCOPALMERIO, *La parrocchia*, s. 127.

³⁸ Tamże, s. 128; KRUKOWSKI, *Kompetencje proboszcza*, s. 213-214.

Wnioski

Z przeprowadzonej analizy dotyczącej funkcji specjalnie powierzonych proboszczowi można wyprowadzić następujące wnioski:

1) Funkcje te są reliktem tzw. rezerwatów proboszczowskich, czyli funkcji zarezerwowanych bądź zastrzeżonych proboszczowi, które uregulowane były w kan. 462 KPK/17.

2) W czasie dyskusji nad projektem tych funkcji były postulaty zarówno dotyczące zniesienia rezerwatów, jak i ich pozostawienia w celu podkreślenia odpowiedzialności proboszcza i jego nadzoru nad działalnością duszpasterską w parafii; jednakże nie rozważano możliwości całkowitej likwidacji oddzielnego wyodrębnienia w nowej kodyfikacji katalogu zawierającego czynności proboszcza w zakresie uświęcającego zadania Kościoła.

3) Funkcje specjalnie powierzone proboszczowi zawarte w kan. 530 są przysługującymi mu kompetencjami, ponieważ ich istotą jest upoważnienie do dokonania określonej czynności.

4) Ich znaczenie wyjaśniła Kongregacja ds. Duchowieństwa stwierdzając, że nie przysługują one wyłącznie proboszczowi, ale są mu powierzone w specjalny sposób z racji jego szczególnej odpowiedzialności, dlatego w miarę możliwości powinien je wykonywać osobiście lub przynajmniej czuwać nad ich wykonywaniem.

5) W związku z brakiem ekonomicznego uzasadnienia funkcji specjalnie powierzonych proboszczowi, tak jak to miało miejsce w KPK/17 ze względu na ukształtowany w historii przymus parafialny, trudno jest aktualnie doszukiwać się *ratio legis* obowiązującej regulacji. Choć próbę takiego uzasadnienia można byłoby podjąć dokonując gruntowanej analizy kan. 222 § 1 KPK/83.

6) Katalog funkcji specjalnie powierzonych proboszczowi nie jest kompletny. W całym KPK/83 można znaleźć zarówno kompetencje, które je uszczegóławiają, jak i te, które dotyczą proboszcza, a nie znalazły się w kan. 530, zarówno z zakresu *munus docendi*, jak i *munus sanctificandi*.

Biorąc pod uwagę powyższą analizę i wpływającą z niej wnioski, kan. 530 należy uznać za legislacyjnie niedopracowany i postulować jego rewizję. Być może nawet bardziej korzystne byłoby, jeśli legislator przyjmie kierunek rezygnacji z niego, chociażby ze względu na fakt mnożenia norm zawartych w katalogu funkcji specjalnie powierzonych proboszczowi, które także można dekodować z innych przepisów kodeksowych i pozakodeksowych.

Bibliografia

Źródła prawa

Codex Iuris Canonici auctoritate Ioannis Pauli PP. II promulgatus (25.01.1983), AAS 75 (1983), pars II, s. 1-317; tekst polski w: Kodeks Prawa Kanonicznego, przekład polski zatwierdzony przez Konferencję Episkopatu, Pallottinum, Poznań 1984.

Codex Iuris Canonici Pii X Pontificis Maximi iussu digestus Benedicti Papae XV auctoritate promulgatus (27.05.1917), AAS 9 (1917), pars II, s. 1-593.

CONGREGAZIONE PER IL CLERO, Istruzione Il presbitero, pastore e guida della comunità parrocchiale (4.08.2002), *Enchiridion Vaticanum* 21 (2002), s. 499-551; tekst polski w: Ustrój hierarchiczny Kościoła. Wybór źródeł 2, red. i oprac. M. Sitarz, A. Romanko, U. Wasilewicz [i in.], Towarzystwo Naukowe KUL, Lublin 2013, s. 565-651.

SACROSANCTUM CONCILIUM OECUMENICUM VATICANUM II, Constitutio de sacra liturgia Sacrosanctum Concilium (3.12.1963), AAS 56 (1964), s. 97-134; tekst polski w: SOBÓR WATYKAŃSKI II, Konstytucje, dekryty, deklaracje, Pallottinum, Poznań 2002, s. 48-78.

SACROSANCTUM CONCILIUM OECUMENICUM VATICANUM II, Constitutio dogmatica de Ecclesia Lumen gentium (21.11.1964), AAS 57 (1965), s. 5-75; tekst polski w: SOBÓR WATYKAŃSKI II, Konstytucje, dekryty, deklaracje, Pallottinum, Poznań 2002, s. 104-163.

SACROSANCTUM CONCILIUM OECUMENICUM VATICANUM II, Decretum de pastoralis episcoporum munere in Ecclesia Christus Dominus (28.10.1965), AAS 58 (1966), s. 673-696; tekst polski w: SOBÓR WATYKAŃSKI II, Konstytucje, dekryty, deklaracje, Pallottinum, Poznań 2002, s. 236-258.

SACROSANCTUM CONCILIUM OECUMENICUM VATICANUM II, Decretum de presbyterorum ministerio et vita Presbyterorum ordinis (7.12.1965), AAS 58 (1966), s. 991-1024; tekst polski w: SOBÓR WATYKAŃSKI II, Konstytucje, dekryty, deklaracje, Pallottinum, Poznań 2002, s. 478-508.

Schematy

Coetus Studii «De Sacra Hierarchia», sessio IX (dd. 15-20 februarii a. 1971 habita), *Communicationes* 24 (1992), nr 1, s. 128-176.

Coetus Studii «De Sacra Hierarchia», sessio VIII (dd. 5-10 octobris a. 1970 habita), *Communicationes* 24 (1992), nr 1, s. 92-127.

Coetus Studii «De Sacra Hierarchia», sessio X (dd. 13-18 decembris a. 1971 habita), adnexa: Schemata probata in X^a sessione Coetus, *Communicationes* 24 (1992), nr 2, s. 204-248.

Coetus Studii «De Sacra Hierarchia», sessio XVII (dd. 22-26 martii a. 1976 habita), *Communicationes* 25 (1993), nr 2, s. 179-209.

Coetuum Studiorum labores: I. Coetus de Sacra Hierarchia, Normae propositae de parochis singulis, *Communicationes* 8 (1976), nr 1, s. 23-31.

Opera Consultorum in recognoscendis schematibus canonum, 1: Schema «De Populo Dei» (Esame delle osservazioni fatte allo schema), sessione VIII (8-16 maggio 1980), *Communicationes* 13 (1981), nr 2, s. 271-324.

PONTIFICIA COMMISSIO CODICI IURIS CANONICI RECOGNOSCENDO, Relatio synthesim animadversionum ab Em.Mis atque Exc.Mis. Patribus Commissionis ad novissimum schema Codicis Iuris Canonici exhibitarum, cum responsionibus a Secretaria et Consultoriibus

dati (Patribus Commissionis stricte reservata), Typis Polyglottis Vaticanis 1981.

PONTIFICIA COMMISSIO CODICI IURIS CANONICI RECOGNOSCENDO, Schema canonum Libri II De Populo Dei, Typis Polyglottis Vaticanis 1977.

PONTIFICIA COMMISSIO CODICI IURIS CANONICI RECOGNOSCENDO, Schema Iuris Canonici iuxta animadversiones S.R.E. Cardinalium, Episcoporum Conferentiarum, Dicasteriorum Curiae Romanae, Universitatum Facultatumque ecclesiarum necnon Superiorum Institutum vitae consecratae recognitum (Patribus Commissionis reservatum), Libreria Editrice Vaticana 1980.

PONTIFICIA COMMISSIO CODICI IURIS CANONICI RECOGNOSCENDO, Schema novissimum iuxta placita Patrum Commissionis emendatum atque Summo Pontifici praesentatum, Typis Polyglottis Vaticanis 1982.

Literatura

BARRAL ISABEL, ESCRIVÁ-IVARS JAVIER, CENALMOR DANIEL, Konkordancja Kodeksów Prawa Kanonicznego z 1983 r. i z 1917 r., w: *Codex Iuris Canonici. Kodeks Prawa Kanonicznego. Komentarz. Powszechne i partykularne ustawodawstwo Kościoła katolickiego. Podstawowe akty polskiego prawa wyznaniowego*, red. P. Majer, edycja polska na podstawie wydania hiszpańskiego, Wolters Kluwer Polska, Kraków 2011, s. 1815-1833.

BISKUPSKI STEFAN, *Stanowisko proboszcza w świetle prawa kanonicznego*, Płockie Wydawnictwo Diecezjalne, Płock 1966.

BORRAS ALPHONSE, *Les communautés paroissiales: droit canonique pastoraux*, Les Éditions du Cerf, Paris 1996.

CALVO JUAN, *Parafie, proboszczowie i wikariusze parafialni*, w: *Codex Iuris Canonici. Kodeks Prawa Kanonicznego. Komentarz. Powszechne i partykularne ustawodawstwo Kościoła katolickiego. Podstawowe akty polskiego prawa wyznaniowego*, red. P. Majer, edycja polska na podstawie wydania hiszpańskiego, Wolters Kluwer Polska, Kraków 2011, s. 440-471.

- COCCOPALMERIO FRANCESCO, Il concetto di parrocchia nel CIC 1983, w: Parafia w prawie kanonicznym i w prawie polskim, red. S.L. Głódź, J. Krukowski, M. Sitarz, Towarzystwo Naukowe KUL, Lublin 2013, s. 7-37.
- COCCOPALMERIO FRANCESCO, La parrocchia. Tra Concilio Vaticano II e Codice de Diritto Canonico, Edizioni San Paolo, Milano 2000.
- GÓRALSKI WOJCIECH, Wikariusz parafialny – wczoraj i dziś, w: Parafia w prawie kanonicznym i w prawie polskim, red. S.L. Głódź, J. Krukowski, M. Sitarz, Towarzystwo Naukowe KUL, Lublin 2013, s. 77-104.
- JOUGAN ALOJZY, Słownik kościelny łacińsko-polski, wyd. III, Księgarnia św. Wojciecha, Poznań–Warszawa–Lublin 1958.
- KRUKOWSKI JÓZEF, Kompetencje proboszcza w realizacji uświęcającego zadania Kościoła, w: Parafia w prawie kanonicznym i w prawie polskim, red. S.L. Głódź, J. Krukowski, M. Sitarz, Towarzystwo Naukowe KUL, Lublin 2013, s. 197-216.
- KRUKOWSKI JÓZEF, Parafie, proboszczowie i wikariusze parafialni, w: Komentarz do Kodeksu Prawa Kanonicznego, t. II/1: Księga II. Lud Boży. Część I. Wierni chrześcijanie. Część II. Ustrój hierarchiczny Kościoła, red. J. Krukowski, Pallottinum, Poznań 2005, s. 409-463.
- KRUKOWSKI JÓZEF, Prawo administracyjne w Kościele, Wydawnictwo Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego, Warszawa 2011.
- PAWLUK TADEUSZ, Prawo kanoniczne według Kodeksu Jana Pawła II, t. II: Lud Boży jego nauczanie i uświęcanie, Warmińskie Wydawnictwo Diecezjalne, Olsztyn 2002.
- SITARZ MIROŚLAW, Kompetencje organów kolegialnych w Kościele partykularnym w sprawowaniu władzy wykonawczej według Kodeksu Prawa Kanonicznego z 1983 roku, Towarzystwo Naukowe KUL, Lublin 2008.
- SŁOWIKOWSKA ANNA, Uczestnictwo wiernych świeckich w liturgii Kościoła łacińskiego. Studium kanoniczne, Towarzystwo Naukowe KUL, Lublin 2014.

- Słownik łacińsko-polski, red. M. Plezia, wyd. II reprint, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2007.
- SONDEL JANUSZ, Słownik łacińsko-polski dla prawników i historyków, Towarzystwo Autorów i Wydawców Prac Naukowych Universitas, Kraków 2009.
- SWEENEY EDWARD A., The Obligations and Rights of the Pastor of a Parish According to the Code of Canon Law, St Pauls, Ottawa 2002.
- SZTAFROWSKI EDWARD, Podręcznik prawa kanonicznego, t. II, Akademia Teologii Katolickiej, Warszawa 1985.
- SZTAFROWSKI EDWARD, Prawo kanoniczne w okresie odnowy soborowej. Podręcznik dla duchowieństwa, t. I, Akademia Teologii Katolickiej, Warszawa 1976.
- WOJCIECHOWSKI GRZEGORZ, Przymus parafialny, w: Encyklopedia Katolicka, t. XVI, Towarzystwo Naukowe KUL, Lublin 2012, kol. 776-777.

THE FUNCTIONS ESPECIALLY ENTRUSTED TO A PASTOR

Summary

The functions especially entrusted to a pastor, legislator enumerated in the can. 530 1983 Code of Canon Law. These are: the administration of baptism; the administration of the sacrament of confirmation to those who are in danger of death; the administration of Viaticum and of the anointing of the sick, and the imparting of the apostolic blessing; the assistance at marriages and the nuptial blessing; the performance of funeral rites; the blessing of the baptismal font at Easter time, the leading of processions outside the church, and solemn blessings outside the church; the more solemn Eucharistic celebration on Sundays and holy days of obligation. Analysis of the meaning "the functions especially entrusted to a pastor" made it possible to state, that these are the competences of the pastor as regards to the office of sanctifying in the Church, because the essence of competence is an authorization granted to a pastor to perform a conventional actions which are legally defined. The Congregation for the Clergy explained, that these functions are not given exclusively to the parish priest, but are entrusted to him

in a special way in virtue of his particular responsibility as parish priest, therefore they should consequently be discharged personally, in so far as possible, or at least overseen.

The catalogue of enumerated activities is incomplete, because the Code included both the competences which they detail as well as those which concern the pastor, but were not included in the analyzed legal provision. As a result can. 530 is half-baked and its revision should be postulated.

Słowa kluczowe: parafia, kompetencje, czynności liturgiczne, rezerwy proboszczowskie

Key words: parish, competences, liturgical actions, reserves to the parish priest

Information about Author: ANNA SŁOWIKOWSKA, J.C.D. – assistant professor, Department of Public and Constitutional Church Law, Institute of Canon Law, Faculty of Law, Canon Law and Administration at John Paul II Catholics University of Lublin, Al. Raławickie 14, 20-950 Lublin, Poland, e-mail: sanka@kul.lublin.pl